

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Obdo/39/2018
Identifikačné číslo spisu: 6608214713
Dátum vydania rozhodnutia: 29.05.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Katarína Pramuková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:6608214713.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: FILBYT s.r.o., so sídlom 1. mája 11, 986 01 Fiľakovo, IČO: 36 636 916, zastúpeného advokátom JUDr. Pavlom Sabom, so sídlom Boženy Nemcovej 10, 984 03 Lučenec, proti žalovanému: Spoločenstvo vlastníkov bytov a n. p. Parková 15-21, so sídlom Parková 1548/17, 986 01 Fiľakovo, IČO: 42 186 889, zastúpeného advokátom JUDr. Slavomírom Firmentom, so sídlom 17. novembra 14, 064 01 Stará Ľubovňa, o zaplatenie 15 112,60 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 14Cb/28/2009, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 21. decembra 2016, č. k. 41Cob/425/2015-641, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu Banskej Bystrici z 21. decembra 2016, č. k. 41Cob/425/2015-641 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Lučenec (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí štvrtým) z 9. októbra 2015, č. k. 14Cb/28/2009-600 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu vo výške 15 112,60 eur s príslušenstvom a žalobcovi priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia okresný súd uviedol, že žalobca si žalobou uplatnil nárok na zaplatenie sumy vo výške 15 112,60 eur, ktorá predstavuje ekonomicky oprávnené náklady vyvolané odpojením od sústavy tepelných zariadení podľa ustanovenia § 20 ods. 3 zákona č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike (ďalej len „zákon o tepelnej energetike“), pričom ich výšku vyčíslil podľa § 20 ods. 4 zákona o tepelnej energetike v spojení s Výhláškou Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 505/2006 Z. z. (ďalej len „Výhláška č. 505/2006 Z. z.“ alebo „Výhláška“ v príslušnom gramatickom tvare). Uvedené náklady mali žalobcovi vzniknúť odpojením sa od sústavy tepelných zariadení žalobcu žalovaným od 1. mája 2008.

1.2. Pri rozhodovaní vychádzal súd prvej inštancie z právneho názoru vysloveného v kasačnom uznesení odvolacieho súdu, podľa ktorého zmluva o dodávke tepla zanikla uplynutím dňa 31. decembra 2006, a preto bolo potrebné posudzovať žalobou uplatnený nárok z iného právneho titulu a nie zo zmluvného vzťahu. Z uvedeného dôvodu posúdil okresný súd nárok žalobcu ako nárok na vydanie bezdôvodného

obohatenia.

1.3. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že pokiaľ sa žalovaný odpojil od sústavy tepelných zariadení žalobcu, išlo o investície vyvolané žalovaným vo forme odpisov z majetku žalobcu, ktoré sa premietajú do ceny dodávaného tepla. Pritom výslovne skonštatoval, že ak tieto odpisy nemôže žalobca premietnuť do ceny tepla, ktoré by dodával žalovanému v nasledujúcich rokoch (t. j. v rokoch, kedy by mohlo dochádzať k odpisom majetku žalobcu), tieto by znášal žalobca a došlo by tým k zmenšeniu jeho majetku, resp. by tieto premietol do ceny tepla pre iných odberateľov a v tom prípade by ostatní odberatelia tepla od žalobcu toto uhrádzali vo zvýšenej cene tepla.

1.4. Výška ekonomicky oprávnených nákladov bola ustálená znalcom v znaleckom posudku a predmetnú sumu priznal žalobcovi titulom bezdôvodného obohatenia ako majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, keďže medzi stranami sporu išlo o bezzmluvný vzťah.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 21. decembra 2016, č. k. 41Cob/425/2015-641 na základe odvolaní žalovaného a Asociácie spotrebiteľských subjektov Slovenska rozhodol tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil, návrh na prerušenie konania zamietol a žalobcovi priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. V odôvodnení svojho rozsudku odvolací súd uviedol, že okresný súd vec správne právne posúdil, ak na rozhodnutie vo veci aplikoval ustanovenia § 451 ods. 1 a ods. 2, § 456, § 457 a § 458 ods. 1 Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení a uplatnený nárok posúdil ako majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, keďže zmluva o dodávke tepla zanikla. Krajský súd považoval za správny záver, že žalobca postupoval pri výpočte oprávnených nákladov v zmysle platnej legislatívy, keďže žalovanému dodával teplo aj po zániku zmluvy o dodávke tepla a v súvislosti s výrobou tepla mu vznikli ekonomicky oprávnené náklady, ktoré znalec považoval za správne vyúčtované, a preto na strane žalovaného vzniklo bezdôvodné obohatenie vo výške ustálenej znalcom.

2.2. Odvolací súd sa nestotožnil s tvrdením žalovaného, že v dôsledku neexistencie písomnej zmluvy o dodávke a odbere tepla (vrátane písomnej dohody o podmienkach skončenia odberu tepla a podmienkach odpojenia) nemohol žalobcovi vzniknúť nárok na náhradu nákladov. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na vyjadrenie žalovaného v stavebnom konaní, v ktorom sa zaviazal nahradiť náklady spojené s odpojením objektu od tepelných rozvodov v súlade so zákonom o tepelnej energetike.

2.3. Zároveň krajský súd uviedol, že žalobca si mohol uplatňovať nároky len v zmysle Vyhlášky č. 505/2006 Z. z., pričom náklady žalobcu vyvolané odpojením boli vyúčtované v súlade s Vyhláškou v správnej výške.

2.4. Záverom odvolací súd skonštatoval, že nebol daný dôvod pre vyhovieť návrhu na prerušenie konania za účelom podania prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie, nakoľko rozhodnutie v predmetnej veci nespočívalo na aplikácii alebo interpretácii práva Európskej únie.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dňa 29. marca 2017 dovolanie, ktorým žiadal, aby dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval dovolateľ z ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. a zároveň z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p., nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré ešte neboli v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešené.

4. Važu zmätočnosti podľa § 420 písm. f/ C.s.p. videl dovolateľ v tom, že odvolací súd nevyhovel jeho návrhu na predloženie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru Európskej únie. Za nesprávny označil žalovaný záver krajského súdu, že súd prvej inštancie vo veci aplikoval a interpretoval výlučne vnútroštátne právne predpisy, pretože podľa jeho názoru bola povinnosť uhradiť ekonomicky oprávnené náklady ukončenia odberu a odpojenia v zmysle Vyhlášky č. 505/2006 Z. z. v rozpore s právom Európskej únie, konkrétne s čl. 102 Zmluvy o Európskej únii.

4.1. Dovolať zastáva názor, že nevyhovieť jeho návrhu na prerušenie konania došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces, keďže aplikáciu únieového práva nie je možné podľa jeho názoru v predmetnom spore vylúčiť, výklad noriem práva Európskej únie nie je jednoznačný a Súdny dvor Európskej únie tento výklad doposiaľ neriešil.

5. Prípustnosť dovolania je v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. podľa žalovaného daná v tom, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu doposiaľ neboli riešené právne otázky, a to:

- „či pri určení povinnosti odberateľov uhradiť dodávateľovi pomernú časť investičných nákladov vynaložených na vybudovanie sústavy tepelných zariadení možno vychádzať z výšky určenej Vyhláškou č. 505/2006 Z. z., ktorá nezohľadňuje skutočný technický a ekonomický stav vecí, ktorá slúži ako nástroj účinného odrádzania spotrebiteľov od odpájania sa od centrálného zdroja tepla a predstavuje sankciu za odpojenie“ a

- „či je možné považovať ekonomicky oprávnené náklady vyvolané odpojením sa od sústavy tepelných zariadení vypočítaných podľa Vyhlášky č. 505/2006 Z. z. za bezdôvodné obohatenie na strane odberateľa tepla.“

6. Vo vzťahu k prvej právnej otázke dovolateľ uviedol, že konajúce súdy vôbec neposudzovali, či Vyhláškou č. 505/2006 Z. z. určená výška nákladov spojených s odpojením sa od sústavy tepelných zariadení predstavujúca trojnásobok odpisov hmotného a nehmotného majetku nie je v rozpore s čl. 55 ústavy chrániacim hospodársku súťaž. Podľa žalovaného mali konajúce súdy predmetnú skutočnosť zohľadniť, keďže z dôvodu zrušenia Vyhlášky nie možné iniciovať konanie na Ústavnom súde Slovenskej republiky, predmetom ktorého by bolo posudzovanie jej nesúladu s ústavou. Rozhodnutia súdov nižšej inštancie sú podľa názoru dovolateľa pre uvedené pochybenie nesprávne.

7. K druhej právnej otázke nastolenej v dovolaní žalovaný uviedol, že odvolací súd (a aj súd prvej inštancie) nesprávne aplikoval ustanovenia Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení na posúdenie ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením sa od sústavy tepelných zariadení vypočítaných podľa Vyhlášky č. 505/2006 Z. z.

7.1. Dovolateľ zastáva názor, že k žiadnemu obohateniu na úkor žalobcu z jeho strany nedošlo, pritom poukázal na to, že bezdôvodné obohatenie je v ustanovení § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka konštruované ako záväzkový vzťah medzi tým, kto sa na úkor iného obohatil, a tým, na úkor koho sa niekto obohatil.

7.2. Zo strany žalovaného nedošlo k obohateniu sa na úkor žalobcu žiadnym zo zákonom stanovených spôsobov (foriem), čo znamená, že mu nevznikla ani povinnosť žalobcovi nič vydať (resp. vrátiť). Odpojením sa od sústavy tepelných zariadení nedošlo reálne k obohateniu, nakoľko žalovaný žiadnu sumu od žalobcu neprevzal a ani sa mu o ňu nezväčšil majetok. Podľa dovolateľa nie je možné hovoriť o bezdôvodnom obohatení a odvolávať sa naň, pokiaľ nie je preukázaný majetkový prospech, resp. obohatenie sa na strane žalovaného.

7.3. Žalovaný v dovolaní poukázal na skutočnosť, že žalobca s ním nemal uzatvorenú platnú písomnú zmluvu o dodávke a odbere tepla, a predovšetkým v rámci nej dohodnuté podmienky skončenia odberu tepla v zmysle ustanovenia § 19 ods. 2 písm. l zákona o tepelnej energetike. Predmetná skutočnosť je dôvodom toho, že žalobcovi žiadny nárok na zaplatenie uplatňovanej sumy nákladov nevznikol a ani nemohol vzniknúť.

7.4. Podľa dovolateľa konajúce súdy na žalobcom uplatnený nárok aplikovali ustanovenia o bezdôvodnom obohatení a bez existencie primárneho zmluvného vzťahu osvedčili existenciu domnelého vzťahu a práva na úhradu ekonomicky oprávnených nákladov spojených s ukončením odberu tepla. Inštitút náhrady ekonomicky oprávnených nákladov podľa § 20 ods. 3 zákona o tepelnej energetike predstavuje sekundárny záväzok, ktorého existencia je daná a môže byť odvodzovaná výhradne v situácii, ak existuje primárny záväzkový vzťah medzi odberateľom a dodávateľom týkajúci sa dodávok tepla. Bez existencie tohto primárneho záväzkového vzťahu nemôže v mimozmluvnom režime existovať ani nárok na úhradu ekonomicky oprávnených nákladov. Právna konštrukcia náhrady ekonomicky oprávnených nákladov vyplýva z celistvého koncipovania platnosti zmluvy o dodávke tepla a prichádza do úvahy iba v prípade, ak dochádza k ukončeniu zmluvného vzťahu, nie však v prípade, ak neexistuje zmluvný vzťah na odber a dodávku tepla medzi dodávateľom a odberateľom. V predmetnej veci tak neexistuje právny základ pre vznik žalobcom uplatneného nároku a rozhodnutia súdov nižšej inštancie sú v dôsledku nesprávnej aplikácie a interpretácie ustanovení Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení a ustanovení Vyhlášky č. 505/2006 Z. z. o ekonomicky oprávnených nákladoch vyvolaných odpojením sa od sústavy tepelných zariadení zjavne nesprávne.

8. Žalobca sa k dovolaniu žalovaného písomne nevyjadril.

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“), ako súd dovolací [podľa § 35 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C.s.p.“)], po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.) bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že tento mimoriadny opravný prostriedok žalovaného je dôvodný.

K dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p.

10. Pre naplnenie prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p. je nevyhnutné kumulatívne splnenie troch zákonných znakov, ktorými sú: 1/ nesprávny procesný postup súdu, 2/ tento nesprávny procesný postup znemožnil strane sporu realizovať jej patriace procesné práva a zároveň 3/ intenzita tohto zásahu dosahovala takú mieru, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10.1. Aby bola daná prípustnosť dovolania, musí súd svojim nesprávnym procesným postupom znemožniť strane sporu realizovať jej patriace procesné práva, ktoré jej priznáva zákon. Medzi tieto procesné práva patria v zmysle judikatúry najvyššieho súdu napr. právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom, právo nazeráť do spisu a robiť si z neho výpisy, právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom, právo byť predvolaný na súdne pojednávanie, právo strany konať pred súdom v materinskom jazyku, alebo v jazyku, ktorému rozumie, právo na to, aby bol rozsudok strane doručený do vlastných rúk. Naopak medzi tieto práva nepatrí právo strany sporu na to, aby súd akceptoval jej procesné návrhy, aby súd rozhodol v súlade s predstavami strany sporu, alebo aby súd odôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv strany sporu.

10.2. Pre prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p., musí intenzita zásahu do procesných práv strany sporu v dôsledku nesprávneho procesného súdu dosahovať mieru porušenia práva na spravodlivý proces. Základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie sú zásadne „výsledkové“, to znamená, že im musí zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí v danej veci od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov.

11. Namietanú vadu zmätočnosti videl dovolateľ výlučne v tom, že odvolací súd nevyhovel jeho návrhu na predloženie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru Európskej únie a neprerušil predmetné (odvolacie) konanie.

11.1. Vo vzťahu k predmetnému procesnému návrhu žalovaného dovolací súd poukazuje na to, že odvolací súd vo svojom rozhodnutí podrobným spôsobom vysvetlil, prečo predmetnému procesnému návrhu žalovaného nevyhovel. Samotná skutočnosť, že žalovaný sa s predmetným záverom odvolacieho súdu nestotožňuje, nemôže založiť záver o porušení jeho práva na súdnu ochranu (resp. práva na spravodlivý proces) odôvodňujúci prípustnosť podaného dovolania.

11.2. Zároveň dovolací súd konštatuje, že žalovaný v dovolaní neuviedol (a ani len popisne nepoukázal na to), z realizácie akých jemu patriacich procesných práv mal byť nepredložením prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie vylúčený. Predmetná skutočnosť je nevyhnutná pre to, aby mohol dovolací súd vôbec pristúpiť k skúmaniu prípustnosti (a zároveň dôvodnosti) podaného dovolania (k tomu vid' bod 10 vyššie).

11.3. Prípustnosť dovolania žalovaného podľa ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. preto nie je daná.

11.4. Záverom len ako poznámku dáva najvyšší súd do pozornosti dovolateľovi, že prípadné nepredloženie prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie môže za určitých okolností predstavovať porušenie ústavného práva na zákonného sudcu (k tomu vid' napr. IV. ÚS 206/08), čo by mohlo byť dôvodom prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. e/ C.s.p., avšak žalovaný vadu zmätočnosti upravenú v ustanovení § 420 písm. e/ C.s.p. pri vymedzení ním uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 431 C.s.p. netvrdil, v dôsledku čoho nie je daná právomoc dovolacieho súdu posudzovať nepredloženie prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie z hľadiska prípadného nesprávneho obsadenia súdu.

K dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p.

12. Podľa ustanovenia § 421 ods. 1 C.s.p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (písm. a/), ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písm. b/) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/).

12.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 C.s.p. možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

13. Dôvod prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. predpokladá, že právnu otázku dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Právna úprava účinná od 1. júla 2016 dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola dosiaľ riešená. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí).

13.1. Právnou otázkou, ktorá je rozhodujúca pre splnenie zákonnej podmienky prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 C.s.p., sa pritom rozumie tak otázka hmotnoprávna - ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine - ako aj otázka procesnoprávna, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení (k tomu viď aj 3Cdo/158/2017).

13.2. Právna otázka, ktorú má dovolací súd vo svojom rozhodnutí riešiť, musela byť rozhodujúca pre vydanie dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu. Dovolací súd nemôže riešiť hypotetické otázky, ktoré nemajú, resp. v ďalšom konaní nemôžu mať vplyv na meritórne rozhodnutie, a ani otázky, ktoré vôbec neboli predmetom posudzovania zo strany odvolacieho súdu. Prípustnosť dovolania nezakladá ani všeobecná nespokojnosť dovolateľa s rozhodnutím odvolacieho súdu, resp. jeho právnymi závermi (k tomu viď napr. 3Obdo/28/2018 a 3Obdo/64/2018).

14. Vo vzťahu k prvej otázke nastolenej dovolateľom dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že predmetná otázka nemala žiadny vplyv pre vydanie rozhodnutia odvolacím súdom, čím nie splnený základný predpoklad prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p., a to že táto otázka mala byť pre rozhodnutie odvolacieho súdu kľúčová (podstatná, resp. rozhodujúca). Samotný žalovaný pritom vo svojom dovolaní výslovne uviedol, že odvolací súd (a ani súd prvej inštancie) predmetnú otázku vôbec neposudzovali.

14.1. Prvá dovolateľom nastolená dovolacia otázka tak predstavuje výlučne hypotetickú otázku, ktorej vyriešenie nemalo (a ani v ďalšom konaní nemôže mať) žiadny vplyv na vydanie meritórneho súdneho rozhodnutia.

14.2. Prípustnosť dovolania žalovaného podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. vo vzťahu k prvej otázke preto nie je daná.

15. Pokiaľ ide o druhú dovolateľom nastolenú otázku, je procesná situácia odlišná. Jednak sa jedná o právnu otázku, ako to predpokladá judikatúra najvyššieho súdu (viď bod 13.1. vyššie), vyriešenie predmetnej právnej otázky bolo rozhodujúce pre rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň táto právna otázka nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená, pričom dovolací dôvod bol vymedzený v súlade s ustanovením § 432 ods. 2 C.s.p. Z tohto dôvodu dovolací súd konštatuje, že dovolanie žalovaného je v časti druhej nim označenej právnej otázky procesne prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p.

16. Predmetom rozhodovaného sporu je nárok žalobcu na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením od sústavy tepelných zariadení.

16.1. Zo skutkového stavu tak, ako bolo ustálené súdmi nižšej inštancie, zároveň vyplýva, že medzi žalobcom ako dodávateľom tepla a žalovaným ako odberateľom tepla nebola uzatvorená zmluva o dodávke tepla predpokladaná zákonom o tepelnej energetike. Takto zisteným skutkovým stavom je dovolací súd pri rozhodovaní viazaný (§ 442 C.s.p.).

17. Dovolací súd pri riešení dovolateľom nastolenej právnej otázky úvodom poukazuje na relevantné ustanovenia zákona o tepelnej energetike (v znení účinnom ku dňu, ku ktorému mal vzniknúť žalobou uplatnený nárok), podľa ktorých platí, že:

17.1. Dodávka tepla sa uskutočňuje na základe písomnej zmluvy o dodávke a odbere tepla medzi dodávateľom a odberateľom (§ 19 ods. 1).

17.2. Zmluva o dodávke a odbere tepla okrem všeobecných náležitostí zmluvy musí obsahovať:

- a) dohodnuté odberné miesto alebo odberné miesta,
- b) požadovaný maximálny tepelný príkon na odbernom mieste,
- c) objednané množstvo tepla na príslušný kalendárny rok,
- d) technické parametre teplonosnej látky,
- e) vykurovaciu krivku,
- f) odberový diagram, ak sa neurčuje vykurovacía krivka,
- g) podmienky dodávky tepla na prípravu teplej úžitkovej vody alebo podmienky dodávky tepla v teplej úžitkovej vode,
- h) schválenú alebo určenú cenu tepla a spôsob platby za dodané teplo vrátane výšky a termínu zálohových platieb,
- i) náhradný spôsob určenia množstva dodaného tepla, ak dôjde k poruche určeného meradla,
- j) termín, lehoty a dôvody na zmeny a doplnenie zmluvy o dodávke a odbere tepla,
- k) podmienky vypovedania zmluvy a podmienky pre jednostranné odstúpenie od zmluvy zo strany dodávateľa i odberateľa,
- l) podmienky skončenia odberu tepla podľa § 20 (§ 19 ods. 2).

17.3. Dodávateľ je povinný:

a) dodávať teplo z verejného rozvodu tepla na vymedzenom území každému, kto o dodávku tepla písomne požiada, má vybudovanú tepelnú prípojku, ktorá spĺňa technické podmienky pripojenia určené dodávateľom, a podpísal zmluvu o dodávke a odbere tepla, pokiaľ nie je už zásobovaný z verejného rozvodu tepla,

b) dodávať teplo na vymedzenom území odberateľovi podľa písmena a), s ktorým sa rokuje o zmene alebo doplnení uzatvorenej zmluvy podľa odseku 2 písm. j) v lehote 30 dní od uplynutia dohodnutého termínu dodávky tepla; v takom prípade je odberateľ povinný uhradiť platby za dodané teplo, aj keď nedošlo k podpisu zmluvy (§ 19 ods. 3).

17.4. Dodávateľ môže vypovedať zmluvu o dodávke a odbere tepla, ak odberateľ na písomnú výzvu dodávateľa neoznámí množstvo objednaného tepla na príslušný kalendárny rok do 30. septembra bežného roka (§ 19 ods. 4).

17.5. Odberateľ môže vypovedať zmluvu o dodávke a odbere tepla, ak výpoveď písomne oznámí dodávateľovi najmenej šesť mesiacov pred požadovaným skončením dodávky tepla a spĺňa niektorú z podmienok skončenia odberu tepla podľa § 20 tohto zákona (§ 19 ods. 5).

17.6. Odberateľ a konečný spotrebiteľ môžu skončiť odber tepla na základe zákona alebo dohodou (§ 20 ods. 1).

17.7. Skončiť odber tepla môže odberateľ aj dohodou s dodávateľom, ak odberateľ uhradí dodávateľovi ekonomicky oprávnené náklady vyvolané odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa (§ 20 ods. 3).

17.8. Rozsah ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením sa odberateľa alebo konečného spotrebiteľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa a spôsob ich výpočtu ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (§ 20 ods. 4).

18. Právnym predpisom, ktorý má určiť rozsah ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením sa odberateľa alebo konečného spotrebiteľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa a spôsob ich výpočtu - ktorý predpokladalo ustanovenie § 20 ods. 4 zákona o tepelnej energetike - bola v

rozhodnom období Vyhláška č. 505/2006 Z. z.

19. Z citovaných ustanovení zákona o tepelnej energetike vyplýva, že dodávka tepla sa uskutočňuje na základe písomnej zmluvy uzatvorenej medzi dodávateľom a odberateľom, ktorej obligatórnou náležitosťou vyžadovanou zákonom je okrem iného uvedenie podmienok, za ktorých je možné skončiť odber tepla (viď § 19 ods. 2 písm. l/ zákona o tepelnej energetike).

19.1. Uvedené znamená, že v písomnej zmluve o dodávke a odbere tepla musí byť zmluvnými stranami dohodnutý jednak spôsob ukončenia zmluvného vzťahu, vrátane spôsobu odpojenia odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa, podmienky, za ktorých je vôbec možné odpojenie od sústavy tepelných zariadení dodávateľa, ako aj povinnosť odberateľa nahradiť dodávateľovi ekonomicky oprávnené náklady vyvolané odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa.

19.2. Ustanovenie § 20 zákona o tepelnej energetike, vrátane jeho odsekov 3 a 4 upravujúcich povinnosť odberateľa pri odpojení sa od tepelnej sústavy dodávateľa nahradiť ekonomicky oprávnené náklady vyvolané odpojením, nie je možné posudzovať (a vykladať) samostatne, ale len v spojení s ustanovením § 19 zákona, v ktorom sú upravené jednotlivé náležitosti zmluvy o dodávke a odbere tepla, a to vrátane náležitostí zmluvy upravených v ustanovení § 20.

19.3. Nárok dodávateľa na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení tak predstavuje osobitný zmluvný nárok (hoci predpokladaný zákonom o tepelnej energetike v ustanovení § 20) voči odberateľovi, ktorý vzniká dodávateľovi tepla pri ukončení zmluvného vzťahu (t. j. pri odpojení odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa) s odberateľom. Rozsah tohto nároku (jeho výšku) a spôsob jeho určenia pritom určuje Vyhláška č. 505/2006 Z. z., ktorá je vykonávacím právnym predpisom k ustanoveniu § 20 ods. 4 zákona o tepelnej energetike.

20. V predmetnej veci vzhľadom na to, ako bol zo strany okresného a krajského súdu ustálený skutkový stav (viď bod 16.1. vyššie), nebolo možné žalobou uplatnený nárok na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa priznať ako zmluvný nárok (k tomu viď bod 19.3. vyššie). Z tohto dôvodu súdy nižšej inštancie žalobou uplatnený nárok posúdili ako nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, pričom jeho výšku ustálili vo výške ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa v zmysle Vyhlášky č. 505/2006 Z. z.

20.1. Bezdôvodné obohatenie na strane žalovaného konajúce súdy posúdili ako majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu podľa ustanovenia § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

21. Bezdôvodné obohatenie predstavuje jeden z dôvodov vzniku záväzkového právneho vzťahu (porovnaj ustanovenie § 489 Občianskeho zákonníka). Na jeho vznik zákon vyžaduje kumulatívne splnenie viacerých predpokladov. Ak niektorý z týchto predpokladov nie je naplnený, nie je možné hovoriť o bezdôvodnom obohatení.

21.1. Jedným z týchto predpokladov je objektívna fakticita vzniku majetkovej výhody či prospechu, ktorá je merateľná a vyjadriteľná v peniazoch. Pojmovým znakom tohto faktického stavu však musí byť absencia relevantného právneho dôvodu vzniku tohto obohatenia. Majetková nerovnováha subjektov právnych vzťahov musí vzniknúť bezdôvodne. K vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia musí byť splnená aj ďalšia podmienka, a to, že toto obohatenie musí ísť „na úkor“ iného subjektu práva. To znamená, že majetkový prírastok jedného subjektu sa musí v určitej peniazmi vyjadriteľnej miere prejavovať v majetkovej sfére iného subjektu. Musí teda existovať určitá kauzálna väzba medzi obohatením sa jedného subjektu (majetkový prospech) a úbytkom (ujmou) v majetkovej sfére iného subjektu.

21.2. Aj z judikatúry najvyššieho súdu vyplýva, že záväzkový právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikne len za splnenia určitých (zákonných) predpokladov, ktorými sú získanie bezdôvodného obohatenia na strane určitej osoby (obohateného), protiprávnosť získania bezdôvodného obohatenia, majetková ujma, ktorá postihuje inú určitú osobu (postihnutého) a príčinná súvislosť medzi protiprávnym získaním bezdôvodného obohatenia určitou osobou a majetkovou ujmou inej určitej osoby. Napokon, že nejde o prípad, kedy Občiansky zákonník napriek majetkovému prospechu bezdôvodné obohatenie výslovne vylučuje. Splnenie týchto predpokladov musí preukázať ten, kto tvrdí, že na jeho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané (k tomu viď aj 2Cdo/92/2010).

21.3. Rovnako aj z českej judikatúry k inštitútu bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka vyplýva, že o bezdôvodné obohatenie ide vtedy, ak sa plnením niekomu dostalo majetkovej hodnoty vyjadrenej tým, že v jeho majetku došlo buď k zvýšeniu aktív (§ 451 ods. 2) alebo k zníženiu pasív (§ 454). Aktívne legitimovaným subjektom k uplatneniu práva na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 456) je ten, na koho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané. Kto je v rámci zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie pasívne legitimovaný, vyplýva z ustanovenia § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka; je ním ten, koho majetok sa na úkor druhého neoprávnene zväčšil, alebo u koho nedošlo k zmenšeniu majetku, hoci k tomu malo v súlade s právom dôjsť (viď napr. rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/2457/2013).

22. Dovolací súd poukazuje aj na všeobecné doktrínálne vymedzenie skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ako majetkového prospechu získaného plnením bez právneho dôvodu, ktorú konajúce sudy aplikovali aj na rozhodovanú vec. „Ťažiskom tejto skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia je poskytnutie plnenia jedným subjektom druhému subjektu, bez počiatočnej existencie akéhokoľvek právneho dôvodu tohto plnenia. V praxi môže ísť o prípady poskytnutia plnenia osobe, o ktorej sa dlžník domnieva, že je veriteľom, plnenie tzv. nedlhu (teda plnenie domnelého dlhu, ktorý však vôbec neexistoval a pod.). Podstatným pojmovým znakom tohto prípadu bezdôvodného obohatenia je však vždy to, aby osoba poskytujúca plnenie nedisponovala subjektívnou vedomosťou o tom, že plní bez právneho dôvodu. Ak by osoba poskytujúca plnenie takouto vedomosťou preukázateľne disponovala, mohlo by takéto konanie byť posúdené ako dar. V praxi však bude zrejme mimoriadne náročné odlišiť takéto dar od plnenia bez právneho dôvodu“ (k tomu viď Števec, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedláčko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník II. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1591).

22.1. Taktiež judikatúra sa ustálila na tom, že nároky na vrátenie neoprávneného majetkového prospechu (t. j. nároky na vydanie bezdôvodného obohatenia - pozn. dovolacieho súdu) vzniknutého plnením bez právneho dôvodu zahrňujú predovšetkým nároky získané tým, že poskytnuté plnenie od počiatku nemalo právny dôvod (k tomu viď aj R 1/79).

23. V nadväznosti na vyššie uvedené východiská k inštitútu bezdôvodného obohatenia a osobitne k skutkovej podstate bezdôvodného obohatenia ako majetkového prospechu získaného plnením bez právneho dôvodu platí, že o bezdôvodné obohatenie sa jedná výlučne vtedy, ak dôjde k majetkovej ujme na strane osoby oprávnenej z bezdôvodného obohatenia a tomu zodpovedajúcemu majetkovému prospechu na strane obohateného a zároveň na tento majetkový prospech neexistoval na strane obohateného právny dôvod.

23.1. Pokiaľ ide o skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia ako majetkového prospechu získaného plnením bez právneho dôvodu, je zrejmé, že k jej naplneniu okrem už uvedených podmienok dochádza vtedy, ak oprávnený z bezdôvodného obohatenia poskytoval obohatenému plnenie, na ktoré od počiatku (t. j. od okamihu, kedy ho oprávnený začal obohatenému poskytovať) nebol žiadny právny dôvod pre takéto plnenie za predpokladu, že o tom nemal subjektívnu vedomosť.

24. S poukazom na dovolateľom vymedzenú právnu otázku, charakteristiku nároku na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení, ako aj s poukazom na charakteristiku inštitútu bezdôvodného obohatenia (vrátane skutkovej podstaty majetkového prospechu získaného plnením bez právneho dôvodu) dovolací súd konštatuje, že: Nárok dodávateľa tepla na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa vo výške určenej podľa vykonávacej vyhlášky k ustanoveniu § 20 ods. 4 zákona o tepelnej energetike nie je možné v prípade absencie písomnej zmluvy o dodávke a odbere tepla právne kvalifikovať ako nárok dodávateľa na vydanie bezdôvodného obohatenia voči odberateľovi.

25. K predmetnému konštatovaniu dovolací súd uvádza, že pokiaľ právna úprava (t. j. zákon o tepelnej energetike - pozn. dovolacieho súdu) konštruje nárok na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov ako zmluvný nárok dodávateľa voči odberateľovi, odpojením odberateľa od tepelných zariadení dodávateľa v prípade absencie písomnej zmluvy o dodávke a odbere tepla nedochádza k vzniku

bezdôvodného obohatenia na strane odberateľa. V takom prípade nedochádza k naplneniu skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia ako majetkového prospechu získaného plnením bez právneho dôvodu, nakoľko zo strany dodávateľa nedochádza k poskytnutiu žiadneho plnenia odberateľovi (o to by sa jednalo v prípade, reálnej dodávky tepla, čo však nie je predmetom rozhodovaného sporu - pozn. dovolacieho súdu), na ktoré by od počiatku neexistoval žiadny právny dôvod.

25.1. Zároveň na tomto mieste dáva dovolací súd do pozornosti, že hoci samotný zákon o tepelnej energetike výslovne predpokladá existenciu písomnej zmluvy o dodávke a odbere tepla medzi dodávateľom a odberateľom, nie je možné „sankcionovať“ odberateľa za to, že k jej uzavretiu nedošlo. Skutočnosť, že nedošlo k uzavretiu zákonom predpokladanej písomnej zmluvy, je prejavom zhodnej vôle tak odberateľa, ako aj dodávateľa. Zodpovednosť za neuzavretie zmluvy (a nerešpektovanie zákonnej úpravy) by mal naopak vo väčšej miere znášať subjekt, ktorý vo vlastnom mene za účelom dosahovania zisku vykonáva podnikateľskú činnosť v oblasti tepelnej energetiky (t. j. dodávateľ tepla), ktorého povinnosťou je postupovať v súlade so zákonom o tepelnej energetike, a ktorý je povinný znášať následky v prípade, že v súlade s predmetným právnym predpisom nepostupuje. Uvedené sa prejavuje napríklad aj tým, že ak dodávateľ neuzavrie s odberateľom písomnú zmluvu o dodávke a odbere tepla, v prípade odpojenia odberateľa od jeho tepelných zariadení mu nevznikne zmluvný nárok na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov.

26. Osobitne považuje dovolací súd za potrebné zdôrazniť, že inštitút bezdôvodného obohatenia nepredstavuje univerzálny nástroj, ktorý by slúžil na to, aby bolo možné priznať žalobcovi žalobou uplatnené plnenie, ak opodstatnenosť nároku nevyplýva zo zmluvy alebo z iného právneho titulu (tak, ako tomu bolo v predmetnom spore - pozn. dovolacieho súdu). Ako už bolo vyššie spomenuté, bezdôvodné obohatenie je jedným z dôvodov vzniku záväzkov. Na to, aby bolo možné priznať súdnym rozhodnutím nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, musí v hmotnom práve existovať medzi stranami osobitný záväzkový vzťah (t. j. musia byť splnené všetky kumulatívne predpoklady pre vznik bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka) a zároveň musí byť rešpektovaná subsidiarita inštitútu bezdôvodného obohatenia (t. j. ak právne následky majetkovej nerovnováhy nie sú pokryté inou právnou úpravou predstavujúcou právny dôvod vzniku záväzku, vrátane príslušných reparačných ustanovení).

27. Rovnako dovolací súd považuje za nesprávny spôsob, akým odvolací súd (a aj súd prvej inštancie) aplikoval na rozhodnutie vo veci Výhlášku č. 505/2006 Z. z. Zákon o tepelnej energetike splnomocnil Úrad pre reguláciu sieťových odvetví na vydanie vykonávacieho (podzákonného) právneho predpisu v ustanovení § 20 ods. 4, ktorým sa mal stanoviť rozsah ekonomicky oprávnených nákladov a spôsob ich výpočtu. Týmto vykonávacím právnym predpisom je práve Vyhláška č. 505/2006 Z. z.

27.1. Predmetná Vyhláška sa však použije iba v prípadoch predpokladaných ustanovením § 20 ods. 4 zákona o tepelnej energetike - ktoré vykonáva - to znamená v prípadoch, kedy vzniká dodávateľovi tepla zmluvný nárok na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa voči odberateľovi pri ukončení zmluvného vzťahu (k tomu viď bod 19.3. vyššie). V iných, než zákonom predpokladaných prípadoch úpravu obsiahnutú vo Vyhláške nie je možné použiť.

28. Dovolací súd vzhľadom na právne závery vyslovené vyššie konštatuje, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, ak uplatnený nárok na náhradu ekonomicky oprávnených nákladov vyvolaných odpojením odberateľa od sústavy tepelných zariadení dodávateľa právne kvalifikoval ako nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného plnením bez právneho dôvodu. Žalobou uplatnený nárok vzhľadom na právnú úpravu obsiahnutú v zákone o tepelnej energetike je nárokom zmluvným, preto na ustálený skutkový stav, podľa ktorého medzi stranami sporu nebola uzavretá zákonom o tepelnej energetike predpokladaná zmluva o dodávke a odbere tepla, krajský súd nesprávne aplikoval ustanovenia Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení.

29. Vzhľadom na to, že dovolateľ zároveň dôvodne namietal nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom vo vyriešení právnej otázky, ktorá nebola doposiaľ dovolacím súdom vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p.), najvyšší súd žalovaným napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1

C.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 C.s.p.).

29.1. V rozhodovanej veci neprichádzal do úvahy postup podľa ustanovenia § 449 ods. 2 C.s.p. v podobe zrušenia rozsudku súdu prvej inštancie - hoci aj okresný súd vychádzal pri svojom rozhodovaní zo zhodných nesprávnych právnych záverov, ako to bolo aj v prípade odvolacieho súdu - avšak v zmysle aktuálnej právnej úpravy (vid' ustanovenie § 390 C.s.p.) je pri rešpektovaní zásady hospodárnosti a rýchlosti konania zakotvenú v čl. 17 Základných princípov Civilného sporového poriadku súdom, ktorý má poskytnúť nápravu výlučne krajský súd, a to aj vzhľadom na to, že dovolacím súdom zrušeným rozsudkom odvolací súd rozhodoval o odvolaní proti v poradí štvrtému rozsudku okresného súdu.

30. V ďalšom konaní je odvolací súd viazaný právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto uznesení (§ 455 C.s.p.).

31. V novom rozhodnutí rozhodne odvolací súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.